

Starí rodičia a senori

6. téma prípravy na X. Svetové stretnutie rodín v Ríme

Svetové stretnutie rodín v Ríme sa blíži a my pokračujeme v našej príprave naň i na stretnutia rodín v našich diecézach predposlednou témou. Dnes sa zamyslíme nad darom, akým sú pre naše rodiny, Cirkev i spoločnosť starí rodičia a seniori.

Povolanie k láske je volaním, ktorým sa Boh na nás obracia v každej etape nášho života. Toto povolanie neobchádza ani starých ľudí. Rodina je sieťou a priestorom vzťahov naprieč generáciám, je spoločenstvom generácií (porov. sv. Ján Pavol II., List rodinám *Gratissimam sane*, 10), v ktorom sa stretávajú a učia sa vzájomne milovať a prijímať starí ľudia s deťmi, vnúčatami a mladými. Súčasná kultúra, ktorú pápež František nazýva kultúrou „skartovania“ má tendenciu považovať starších ľudí za málo dôležitých, málo výkonných a dokonca bezvýznamných pre spoločnosť. Benedikt XVI. pri návšteve jedného domova dôchodcov použil jasné a prorocké slová, keď povedal: „Kvalita každej spoločnosti, povedal by som každej civilizácie, sa posudzuje aj podľa toho, ako sa správa k seniorom a podľa miesta, aké im vyhradzuje v spoločenskom živote“ (pp. Benedikt, [Príhovor](#)). Preto nám dnes, viac ako inokedy, silne zaznieva „výkrik starého človeka, ktorý sa bojí zabudnutia a opovrhnutia“ (František, *Amoris laetitia* 191): „*Neodožeň ma v čase staroby, neopust' ma, keď mi sily ochabnú*“ (Ž 71, 9).

O maturitných skúškach sa hovorí, že sú to „skúšky dospelosti“, čím sa pekne vyjadruje potreba prípravy na toto životné obdobie. No i na obdobie staroby je potrebná príprava, aby sme ho dokázali správne naplniť a prežiť.

John Powell vo svojej knihe *„Dotkol sa ma“* píše: „Zvyky získané v mladosti sa môžu stať vo vysokom veku tyraniou“, a dokladá to skúsenosťou zo svojho života: „Spomínam si na jednu noc, keď som bol ešte v seminári a na chodbe som čakal na nášho ošetrovateľa. Brat ošetrovateľ totiž práve ukladal na spánok dvoch kňazov, ktorí boli pripútaní na lôžko. Jeden z nich bol mrzutý, hromžil a bol zjavne nevďačný. Zato druhý ošetrovateľovi podľakoval a povedal mu, že sa za neho ešte pred spaním osobitne pomodlí. Tu ma odrazu vydesila intuícia. Veď jedného dňa aj ja budem taký, ako jeden z týchto kňazov: sebecký a nevrlý, alebo láskavý a vďačný. A ako som tak stál na chodbe ošetrovne, uvedomil som si, že to rozhodnutie nepadne až na konci života. Bude sa musieť utvárať ešte v rokoch mladosti, keď sa ešte možno formovať. A to platí. Náš včerajšok silno vplýva na náš dnešok a náš dnešok zasa silno vplýva na náš zajtrajšok.“

Teda skutočne je potrebné sa na obdobie staroby pripraviť, aby starší ľudia dokázali na toto volanie správne odpovedať a využili potenciál staršieho veku. Čo je potenciálom tohto veku? Určite je to množstvo skutočností. Skúsme sa zamerať na šesť z nich:

1. Starí ľudia nám zjavujú a potvrdzujú našu najhlbšiu identitu – náš pôvod a náš cieľ.

Pohľad na starého otca, na starú mamu hovorí ich deťom, vnúčatám i pravnúčatám jednu dôležitú vec: „Máš svoj pôvod v láske, ktorá ťa predchádza.“ V súčasnej kultúre poznačenej individualizmom nám naši starí rodičia pripomínajú, že nikto z nás nie je opusteným ostrovom. Náš život je spätý so životom našich predkov, ktorých láska nás predchádza. Sme súčasťou siete lásky. Sme ohnivkom v reťazi vzťahov. Pevnosť tejto reťaze korení v samotnom Bohu, ktorý je Láskou a plnosťou vzťahov Najsvätejšej Trojice. Áno, aj o nás platia slová, ktoré Boh povedal prorokovi Jeremiášovi: „*Skôr, než som ťa utvoril v matkinom živote, poznal som ťa, skôr, než si vyšiel z lona, zasvätil som ťa*“ (Jer 1, 5).

Väčšina z nás má skúsenosť s krehkosťou starého človeka a s jeho odchodom z tohto sveta.

Súčasná spoločnosť má tendenciu vytláčať bolesť, utrpenie a smrť. Tvári sa akoby neexistovali. Preto má tendenciu vytláčať starých a chorých na okraj spoločnosti, a dokonca v niektorých západných krajinách ponúka tzv. „dobrú smrť“ v podobe eutanázie, čiže vraždy starého alebo trpiaceho človeka. „Na Západe výskumníci hovoria o aktuálnom storočí ako o storočí starnutia: počet detí klesá, počet seniorov sa zvyšuje. Kultúra zisku núti k tomu, aby sa na seniorov hľadelo ako na ťarchu, ako na prít'áž. Nielen že sú neproduktívni, sú bremenom. A aký je výsledok takéhoto zmýšľania? Treba ich vyradiť. Je strašné vidieť vyradených starých ľudí, je to ohavná vec, je to hriech!“

Naopak, skúsenosť byť v blízkosti chorého človeka, starať sa oňho je milosť, napriek tomu, že je to spojené s obrovskou obetou. Byť v blízkosti umierajúceho starého človeka a držať ho za ruku, hoci je to mnoho krát veľmi ťažké, je rovnako milosťou. Táto skúsenosť nám poukazuje na to najpodstatnejšie, na náš cieľ. Tým cieľom nie je smrť, ale život bez konca. Viera vo vzkrieseného Krista, ktorú si starí ľudia napriek všetkým nástrahám uchránili, sa v okamihu ich vlastnej smrti mení na obrovské svedectvo. Svedectvo, že smrť nie je koncom, ale *paschou – prechodom*, bránou do večného života. Preto nám starí ľudia zjavujú náš prvý i posledný cieľ, ktorým je nebo, naša večná vlasť.

Starí ľudia nám pripomínajú náš počiatok i náš cieľ. Hovoria nám: prichádzaš od Otca, si tu na tomto svete z lásky, ktorá ťa predchádza, a smeruješ k Otcovi, smeruješ do večného spoločenstva lásky Najsvätejšej Trojice. Starí ľudia nám takto zjavujú samotného Krista – Alfú a Omegu, Počiatok i Cieľ.

2. Starí ľudia nám pomáhajú chrániť a rozvíjať dedičstvo a tak prispievať k spoločnému dobru.

Byť súčasťou príbehu generácií znamená byť súčasťou príbehu veľkého spoločenstva, ktoré nazývame vlasť. Po latinsky sa slovo vlasť povie *patria*. Koreňom tohto slova je slov *pater – otec*. Preto vlasť zvykneme niekedy nazývať aj pojmom otčina. Byť súčasťou vlasti, otčiny, znamená čerpať z materiálneho, kultúrneho i náboženského dedičstva našich predkov, našich starých otcov a mám. Nestačí len čerpať z tohto dedičstva, je potrebné byť zaň vďačný, chrániť si ho a napokon, sme povolaní toto dedičstvo otcov rozvíjať. Sv. otec František nám to v Bratislave pripomenul slovami: „Ste deťmi veľkej tradície. Vaša náboženská skúsenosť má pôvod v kázaní a v službe žiarivých osobností sv. Cyrila a Metoda. Oni nás učia, že evanjelizácia nie je nikdy jednoduchým opakovaním minulosti. (...) Boli tvoriví v pretlmočení kresťanského posolstva; boli tak blízko ľudu s ktorým sa stretali, že sa naučili rozprávať ich jazykom a prijali ich kultúru. Nepotrebuje toto isté aj dnešné Slovensko? ... Zoči voči strate zmyslu pre Boha a radosti viery nepomôžu náreky; neosoží nám zabarikádovať sa v pevnosti obranného katolicizmu, súdiť a obviňovať zlý svet. Potrebujeme tvorivosť Evanjelia“ (pp. František, [Príhovor](#)) „Svätí Cyril a Metod ukázali, že uchovať si dobro neznamena zopakovať minulosť, ale otvoriť sa na novosť bez vykorenenia sa“ (pp. František, [Príhovor](#)). Chrániť a rozvíjať dedičstvo otcov znamená

budovať pravý patriotizmus, teda pravú lásku k vlasti. Tá je opakom nacionalizmu. Patriotizmus je takou láskou k vlasti, ktorá „priznáva všetkým národom rovnaké práva ako sebe, a preto je cestou k usporiadanej spoločenskej láske“ (Sv. Ján Pavol II. *Pamäť a identita*). Nacionalizmus naopak, „uznáva iba dobro vlastného národa a usiluje sa oň, pričom zaznáva práva ostatných“ (Sv. Ján Pavol II. *Pamäť a identita*).

3. Starší môžu ponúknuť mladým vlastné skúsenosti, svoju trpezlivosť a múdrosť.

Nevykoreniť sa a zároveň budovať lepší svet je možné len spolunažívaním starých a mladých. To potvrdzujú aj slová Knihy Sirachovho syna: „*Nepohrdaj tým, čo rozprávajú múdri starci, ale máš sa zapodievať ich múdrymi výrokmi, lebo od nich sa naučíš rozlišovaniu aj ako sa zachovať v núdzi*“ (Porov. Sir 8, 9 – 10). „Ak niet dialógu medzi mladými a starými“ pripomína nám pápež František, „každá generácia zostáva izolovaná a nemôže odovzdávať svoj odkaz. Mladý človek, ktorý nie je spätý so svojimi koreňmi, ktorými sú jeho starí rodičia, nedostáva silu – tak ako strom čerpá silu z koreňov – a rastie zle, je chorý, vyrastá bez vzťahových bodov“ (pp. František, [Generálna audiencia](#)). Na strane druhej je zodpovednosťou starých ľudí stať sa „zdravými koreňmi“ pre mladých.

O zodpovednosti starších vo vzťahu k mladším generáciám napísal sv. Ignác: „Starec hreší ťažšie ako mladík. Vinu mladíka ospravedlňuje alebo neznalosť, alebo ju umenšuje ohnivá prirodzenosť. Starca obžalúva všetko. Vek, skúsenosť, blízkosť smrti, možnosť dávať príklad. Starci sotva niekedy hrešia sami. Ťahajú so sebou mladých. Vysoký vek by mal byť dôvodom príkladu pre ostatných a zrkadlom mravov“ (G. Heveneši, *Iskry sv. Ignáca*). „Aký nepekňý je cynizmus starého človeka, ktorý stratil zmysel pre vydávanie svedectva, pohrda mladými a neodovzdáva múdrosť života! Naopak, aké nádherné je povzbudenie, ktoré senior dokáže odovzdať mladému človeku v jeho hľadaní zmyslu viery a života“ (pp. František, [Generálna audiencia](#)). Pekným, aj keď trochu drsným príkladom, no plným lásky, môže byť pre nás postoj starých Eskimákov. Podľa zvyklostí, keď na Eskimákov doláhla pohroma a nebolo čo do úst, starci sa vytratil z osady, prijali osud umrieť od hladu, aby sa mladí skromnou obživou udržali pri živote. Mladí im nestavali pomníky, ale ich činy sa im stali príkladom, ktorý si v núdzi pokladali za povinnosť nasledovať a nečakať za to pomníky (Porov. B. Tinák, „*Nechaj žiť, nechaj umrieť*“).

4. Starí ľudia nás učia nežiť pre seba.

Vo svojom stave krehkosti, slabosti a núdzi, môžu starší sami prijímať pozornosť a pomoc od iných, čím im sprostredkujú Božiu milosť a požehnanie.

Môžu nás k tomu motivovať aj slová sv. Vincenta de Paul: „S chudobnými zaobchádzajte dobre, pretože oni sú vašimi pánmi. Ó, akými veľkými pánmi sú chudobní pre nebo. Ich úlohou raz bude otvoriť nám nebeskú branú.“ O čo viac to môže platiť o starých či prastarých rodičoch, vychádzajúc zo štvrtého Božieho prikázania. Koľko požehnaní a milostí môžeme dostať za službu svojim starým rodičom či príbuzným! Nezriekajme sa starých, ale slúžme im v láske. „Bol som hladný, dali ste mi jesť, bol som smädný, napojili ste mi piť, bol som chorý, navštívili ste ma...“, prihovára sa nám Ježiš v osobe starého a núdzneho človeka. Pápež František si pri istej príležitosti spomenul na príbeh, ktorý mu vyrozprávala ešte ako dieťaťu jeho stará mama. Bol to príbeh o „jednom dedkovi, ktorý sa počas jedenia ušpinil, pretože si nedokázal dobre vložiť do úst lyžicu s polievkou. A jeho syn, ktorý bol otcom rodiny, rozhodol, že ho presunie od spoločného stola, a urobil preňho malý stôl v kuchyni, kde nebol na očiach, aby tam jedával sám a takto aby neurobil hanbu, keď prichádzajú priatelia na obed či večeru. O niekoľko dní po príchode z práce našiel svojho najmladšieho syna, ako sa hrá s kusom dreva, kladivom a klincami a niečo majstruje, nuž sa ho opýtal: «Čo to robíš?» «Robím stôl, oci.» «Stôl, a načo?» «Aby bol nachystaný pre teba, aby si mal kde jedávať, keď budeš starý.»“ (pp. František, [Generálna audiencia](#)). „Starý človek, to sme my: skôr či neskôr, ale nevyhnutne, i keď sa tým nezaobráme. A ak sa my nenaučíme

dobre zaobchádzať so seniormi, tak isto sa bude zaobchádzať s nami“ (pp. František, [Generálna audiencia](#)).

5. Starí ľudia nás učia modliť sa.

Pozitívnu skutočnosťou vyššieho veku je zväčšujúca sa túžba po modlitbe a dialógu s Bohom. Staroba je nepochybne privilegovaný a vhodný čas milosti a posväcovania sa.

„Evanjelium nám ide v ústrety s veľmi pekným obrazom, dojímavým a povzbudivým. Je to obraz Simeona a Anny. Deň čo deň očakávali Boží príchod, a to dlhé roky. Nemali dôležitejšie povinnosti ako toto: čakať na Pána a modliť sa“ (pp. František, [Generálna audiencia](#)). Pápež František hovorí: „Drahí starí rodičia, drahí seniori, kráčajme v línii týchto výnimočných starcov! Modlitba starých rodičov a seniorov je darom pre Cirkev, je bohatstvom! Je mocnou injekciou múdrosti aj pre celé ľudské spoločenstvo, najmä pre to, ktoré je príliš zamestnané, priveľmi zaneprázdnené a príliš roztržité. Niektorí predsa musia vyspievať Božie chvály, ohlasovať Božie znamenia a modliť sa za mladú generáciu“ (pp. František, [Generálna audiencia](#))! Jeden veľký veriaci minulého storočia z pravoslávnej tradície, Olivier Clément, hovorieval: „Civilizácia, v ktorej niet modlitby, je civilizáciou, kde staroba už nemá zmysel. A to je desivé, my potrebujeme predovšetkým seniorov, ktorí sa modlia, pretože staroba nám je daná práve pre to.“ Modlitba seniorov je nádherná skutočnosť“ (pp. František, [Generálna audiencia](#))

O tom, že modlitba starých ľudí je nenahraditeľná a má moc posväcovať toho, kto sa modlí i jeho okolie hovorí príbeh z konkrétneho života istej starej ženy, matky. Tá prenechala synovi celý majetok a nič od neho nežiadala. Syn sa jej „odvďačil“ tým, že pre ňu nemal jeden dobrý pohľad, nieto ešte slovo. Každý kúsok jedla jej vyčítal. Dcéra babku prosila, aby prišla bývať k nej, že tam jej bude dobre. Sám pán farár jej odporúčal, aby nechala nepodareného syna, ale ona len pokrútila hlavou a povedala: „Pán farár, od rána do večera v tom dome všetci len nadávajú a hrešia. Keby som odtiaľ odišla, kto by sa tam potom modlil?“ Ako podotýka sv. Otec, „modlitba očisťuje srdce. Chvála a prosba k Bohu chránia srdce pred zatvrdnutím v hneve a sebeckve“ (pp. František, [Generálna audiencia](#)).

4

6. Starí ľudia nás učia žiť v skrytosti a tam konať veľké veci.

Obdobie staroby, charakterizované skromnými a jednoduchými každodennými udalosťami prežívanými v skrytosti, možno prirovnať ku skrytému životu Svätej nazaretskej rodiny. O ňom sme sa zmienili v tretej téme. Obdobie, ktoré Ježiš prežil v Nazarete vo svojej rodine, osvetľuje novým spôsobom život každej z našich rodín. Ukazuje nám, že každodenný životný rytmus, zdanlivo nepodstatný a bezvýznamný, sa môže premietnuť do nového spôsobu plnenia osobitného povolania rodiny: urobiť lásku normálnou. Tak ako to urobila Svätá rodina, tak je k tomu povolená každá rodina, zvlášť tá, ktorej súčasťou sú starí ľudia. Takáto rodina je sama o sebe živým svedectvom.

O takomto svedectve hovorí aj pápež František: „Bol som veľmi oslovený *Dňom seniorov*, ktorý sme zorganizovali na Námestí sv. Petra, námestie bolo plné. Vypočul som si príbehy starších ľudí, ktorí sa stravujú pre iných, ako aj príbehy manželských párov, ktoré prichádzajú a hovoria: «Dnes máme 50. výročie manželstva», «Dnes oslavujeme 60. výročie manželstva» ... Ja im vravím: ukážte to mladým, ktorí sú tak rýchlo unavení! Toto svedectvo vernosti v pokročilom veku“ (pp. František, [Generálna audiencia](#)).

[Svetový deň seniorov a starých rodičov](#) sa slávi, každý rok v 4. júlovú nedeľu, v okolí sviatku sv. Anny, tento rok 24. júla. Je príležitosťou uvedomiť si zmysel a hodnotu staroby v Božom pláne.

V jednom dokumentárnom filme zo života domorodých ľudí v Afrike sa okrem iných skutočností hovorilo o tom, akú veľkú úctu mali členovia spomínaného kmeňa ku starcom a starenkám. Táto úcta sa prejavovala tým, že starších ľudí mladší nosievali na rukách.

Nielen pre ich choroby a slabosti, ale v prvom rade ako prejav úcty a vd'aky za to, že aj oni ako deti boli nosení svojimi rodičmi i za všetko, čo pre nich kedysi urobili. Jednoducho si to podľa nich zaslúžili. Aké by to bolo krásne aj pre nás, „civilizovaný svet“, aspoň symbolicky vo svojich srdciach nosiť akoby na rukách svojich starnúcich otcov a mamy.

Nech sú pre všetkých seniorov povzbudením slová pápeža Benedikta, ktoré povedal pri návšteve domu seniorov, už sám ako starec v pokročilom veku: „Je pekné byť seniormi! V každom veku musíme byť schopní odhaliť prítomnosť a požehnanie Pána a poklady, ktoré daný vek obsahuje. Nikdy by ste sa nemali nechať premôcť smútkom! Dostali sme dar dlhého života. Život je krásny aj v našom veku, aj napriek nejakým chorobám a niektorým obmedzeniam. Na našej tvári nech je vždy radosť z pocitu, že sme milovaní Bohom. V Biblii je dlhý vek považovaný za požehnanie od Boha a musíme ho vnímať ako dar, ktorý si máme vážiť“ (pp. Benedikt XVI., [Príhovor](#)).

A na záver sa môžeme pomodliť „*Modlitbu starého človeka*“, ktorá bola prednesená na jednom farskom stretnutí seniorov:

Nech sú požehnaní tí, čo majú pochopenie s mojou neistou chôdzou a s trasľavými rukami.

Nech sú požehnaní tí, čo uznávajú, že moje uši sa už musia napínať, aby zachytili ich slová.

Nech sú požehnaní tí, čo si uvedomujú, že môj zrak zoslabol a moje myslenie už nie je také bystré.

Nech sú požehnaní tí, čo sa ohliadli preč, keď sa mi dnes vyliala káva.

Nech sú požehnaní tí, čo nikdy nepovedia: «Dnes tú historiku vykladáš už druhý krát.»

Nech sú požehnaní tí, čo poznajú spôsobom ako vyvolať milé včerajšky.

Nech sú požehnaní tí, čo mi dajú najavo, že som milovaná a neponechaná samote.

Nech sú požehnaní tí, čo vedia o ubúdaní síl, ktoré potrebujeme na nosenie kríža.

Nech sú požehnaní tí, čo uľahčujú dni na mojej ceste domov mnohými láskavosťami.

Boh ich požehnaj. Amen.

Otázky na zamyslenie:

- 1) Ako prežívame vzťahy so svojimi starými rodičmi? Sú pre nás veľkou príťažou alebo ich vieme prežívať aj ako dar?
- 2) Vnímam súčasnú spoločnosť ako takú, ktorá má tendenciu odkladať starých ľudí na perifériu života. Vie si naša farnosť, rodina patrične vážiť starých ľudí?
- 3) Pripravujeme sa na starobu ako na povolanie, cez ktoré máme ďalej posväcovať svoj život, rozvíjať vzťahy s mladými, odovzdávať im svoje skúsenosti, príklad trpezlivosti a modliť sa za nich?
- 4) Ak si uvedomujem nedostatky vo vzťahoch medzi mladými a staršími ľuďmi, kde vidím korene týchto problémov?